

УДК 336.14:377.36

С. В. Пасічний,
аспірант, Державний торговельно-економічний університет, м. Київ, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-9023-7374>

DOI: 10.32702/2306-6792.2026.6.230

ПЛАНУВАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ВИДАТКІВ БЮДЖЕТУ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

S. Pasichnyi,
Postgraduate student, The State University of Trade and Economics, Kyiv, Ukraine

PLANNING AND EXECUTION OF BUDGET EXPENDITURES IN INSTITUTIONS OF PROFESSIONAL HIGHER EDUCATION

У статті проаналізовано та систематизовано наукові концепції щодо інтерпретації категорій бюджетного планування та реалізації бюджетних видатків. Розглянуто механізм планування та виконання видатків бюджетних установ — закладів фахової передвищої освіти. Проаналізовано ключові функції та завдання, а також виокремлено основні стадії планування та виконання кошторису у закладах фахової передвищої освіти з акцентом на використання програмно-цільового методу фінансування у бюджетному процесі. Проаналізовано структуру кошторисного методу у закладах фахової передвищої освіти. Відмічено, що кошти фахових коледжів поділено на загальний та спеціальний фонди. Визначено основні етапи бюджетного процесу та досліджено сучасні методи реалізації та формування бюджету фахових коледжів у рамках програмно-цільового методу на прикладі бюджетної програми 2201420 "Підготовка кадрів закладами фахової передвищої освіти", яка налічує 266 закладів фахової передвищої освіти. Подальший розвиток програмно-цільового методу у фінансуванні фахових коледжів має передбачати удосконалення системи результативних показників бюджетних програм, запровадження середньострокового бюджетного планування та інтеграцію фінансового й стратегічного менеджменту. Важливим напрямом є цифровізація бюджетного процесу, автоматизація складання та моніторингу виконання кошторисів, а також підвищення прозорості фінансової звітності. Це створить передумови для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, посилення фінансової дисципліни та забезпечення сталого розвитку системи фахової передвищої освіти в умовах трансформаційних змін економіки. Важливість вдосконалення питань ефективного планування та виконання видатків в умовах обмежених бюджетних ресурсів та економічних перетворень зумовила вибір даної теми дослідження і свідчить про її актуальність застосування для фахових коледжів. Науковим завданням залишається вдосконалення механізмів взаємозв'язку між довгостроковими фінансовими стратегіями та короткостроковими бюджетами з метою забезпечення не тільки поточної ліквідності освіти, а й досягнення стратегічних цілей розвитку фахової передвищої освіти.

The article analyzes and systematizes scientific concepts for interpreting the categories of budget planning and budget expenditure implementation. It examines the mechanism for planning and executing expenditures of budgetary institutions — professional higher education institutions. It analyzes key functions and tasks, and highlights the main stages of planning and executing estimates in professional higher education institutions, with an emphasis on the use of the program-targeted method of financing in the budget process. The structure of the budgetary method in professional higher education institutions is analyzed. It is noted that the funds of professional colleges are divided into general and special funds. The main stages of the budget process are identified and modern methods of implementing and forming the budget of vocational colleges within the framework of the program-targeted method are studied using the example of budget program 2201420 "Training of personnel by professional higher education institutions", which includes 266 professional higher education institutions. Future development of the program-targeted method in financing professional colleges

should include improving the system of performance indicators for budget programs, introducing medium-term budget planning, and integrating financial and strategic management. An important direction is the digitization of the budget process, the automation of the preparation and monitoring of estimates, and the improvement of the transparency of financial reporting. This will create the conditions for making informed management decisions, strengthening financial discipline, and ensuring the sustainable development of the vocational pre-higher education system in the context of economic transformation. The importance of improving the effective planning and execution of expenditures in the context of limited budget resources and economic transformations determined the choice of this research topic and demonstrates its relevance for professional colleges. The scientific task remains to improve the mechanisms of interconnection between long-term financial strategies and short-term budgets in order to ensure not only the current liquidity of education, but also the achievement of strategic goals for the development of professional higher education.

Ключові слова: видатки бюджету, планування бюджету, виконання бюджету, бюджетна установа, програмно-цільовий метод, заклад фахової передвищої освіти.

Key words: budget expenditures, budget planning, budget execution, budget institution, program-target method, institution of professional higher education.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

В умовах обмежених бюджетних ресурсів на освіту, зокрема закладам фахової передвищої освіти, актуальною темою для дослідження є аналіз планування та виконання бюджету у фахових коледжів для більш ефективного використання коштів державного бюджету. Такі сучасні умови актуалізують необхідність у застосуванні вдосконалених методів бюджетного планування, адаптивності інструментів звітування, впровадження цілеспрямованих механізмів, орієнтованих на ефективну реалізацію завдань закладених у реалізації програмно-цільового методу фінансування закладів фахової передвищої освіти.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженнями та аналізом питань фінансового планування, бюджетного планування та застосування програмно-цільового методу фінансування займалися такі вчені: Андрущенко Н., Кириленко О., Канева Т. [7], Крупка М., Мазаракі А., Макогон В. [5], Лисяк Л., Лук'яненко І., Пасічний М. [7], Самошкіна О., Федосов В., Чугунов І. [4–7], Юрій С. та інші. Водночас є потреба у додатковому аналізі і узагальненні методів та механізмів у плануванні та використанні фінансування закладами фахової передвищої освіти.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Провести аналіз механізмів та методів планування та виконання видатків бюджету закладів фахової передвищої освіти для виявлення слабких ланок для підвищення їх результативності та ефективності.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Державна політика в освітній сфері, зокрема обсяг фінансових ресурсів, суттєво впливає на результативність функціонування закладів фахової передвищої освіти. Оптимізація механізмів фінансового планування у коледжах залишається важливою темою, особливо в умовах кризових ситуацій, які розбалансовують стан бюджетної сфери.

Відповідно до Бюджетного кодексу України, фінансова підтримка державних установ, у нашому випадку закладів фахової передвищої освіти, гарантується державою у рамках наявних бюджетних асигнувань. Сутність бюджетного фінансування полягає в перерозподілі коштів з державного (місцевого) бюджету на управління фаховим коледжам для здійснення витрат, закладених у фінансовому плані (кошторисі). Раціональне та ефективне використання бюджетних коштів, які виділяються для фахових коледжів, є ключовою умовою стабільного розвитку національної економіки. У цьому контексті особливу роль відіграє фінансове планування діяльності за-

ладу освіти, спрямоване на оптимізацію його функціонування.

Фінансове планування у загальному вираженні визначається як комплекс заходів, елементів, процесів, методів і принципів, які набувають ключового значення на етапах підготовки, формування, розгляду, затвердження та виконання бюджету (кошторису) та орієнтоване на ефективне, економічно обгрунтоване і раціональне використання фінансових ресурсів. Для ефективного управління фінансовими ресурсами закладу фахової передвищої освіти важливо не лише чітко скласти кошторис, але й систематично відстежувати точність його виконання. Саме тому в основу аналізу фінансового планування доцільно покласти аналітичний метод порівняння даних.

Аналітичний підхід до планування бюджетних видатків у закладах фахової передвищої освіти полягає у встановленні їхніх планових обсягів відносно базового рівня під впливом сукупності економічних, соціальних та фінансових факторів. В основі цього методу лежить вивчення фактичних даних виконання бюджету за минулі періоди, що дає змогу спрогнозувати майбутні показники з урахуванням тих чинників, які визначатимуть як загальний обсяг, так і внутрішню побудову видатків. Також варто зазначити, що планування бюджетних видатків має базуватися на ретельному аналізі соціальних і економічних показників, що дозволить прогнозувати можливі зміни у макроекономічній та демографічній ситуації, розробляти відповідні бюджетні заходи й приймати своєчасні регулюючі рішення для забезпечення належного обсягу видатків, який би одночасно відповідав потребам суспільства та сприяв розвитку соціально-економічних процесів [5].

Методологія фінансового планування включає в себе організацію планування фінансів, що будується на визначених принципах. До принципів фінансового планування відносяться: науковість, комплексність та оптимальність. Принцип науковості планування фінансів означає, що розрахунок планових показників повинен базуватись на аналізі звітних даних, на визначенні перспектив розвитку фінансових показників. Принцип комплексності планування фінансів передбачає, що показники фінансового плану повинні бути взаємопов'язаними між собою. Принцип оптимальності планування фінансів потребує найбільш раціонального використання капіталу і всіх фінансових ресурсів.

У межах аналітичного методу активно використовується метод екстраполяції, який передбачає визначення прогнозного обсягу й структури бюджетних видатків шляхом продовження тенденцій, що спостерігалися у попередніх періодах. Такий підхід ґрунтується на аналізі динаміки планових і фактичних показників попередніх бюджетних циклів і дає змогу сформувати обгрунтовані прогнозні параметри бюджету, підвищуючи рівень передбачуваності та обгрунтованості формування видаткової частини бюджету [6].

Окрім аналітичного аналізу та методу екстраполяції, у фінансовому плануванні широко застосовується нормативний метод, який полягає у використанні встановлених норм і фінансових нормативів для розрахунку потреби у фінансових ресурсах. Застосування даного методу дозволяє забезпечити єдиний підхід до формування видатків у фахових коледжах, унеможливаючи необгрунтоване завищення або заниження планових показників. У бюджетній сфері, наприклад, такий підхід реалізується через використання натуральних (кількість здобувачів освіти, персоналу та інше) та фінансових норм (тарифні розряди), що сприяє підвищенню ефективності використання обмежених фінансових ресурсів та посиленню контролю за їх цільовим витрачанням.

Сучасне фінансове планування виступає як інтегрована система управління, відмінність якої — проактивний характер орієнтування на майбутнє: використовуючи економіко-математичний аналіз та прогнозування. Це дає змогу не тільки чітко формулювати стратегічні завдання у плануванні, але й обирати оптимальні методи їх досягнення, гнучко реагувати на зовнішні та внутрішні виклики, а також системно відстежувати результати [8]. Підсумовуючи можна зробити висновок, що синтез аналітичних, стратегічних, системних та нормативних підходів до фінансового планування в закладах фахової передвищої освіти дозволяє ефективно розподіляти ресурси (кошти держбюджету, грантів, державно-приватного партнерства), забезпечуючи фінансову стабільність, якість освіти та адаптацію до ринкових змін через етапне планування (аналіз, прогнозування, виконання, контроль).

Заклад фахової передвищої освіти, як бюджетна установа, дотримується у своїй діяльності при плануванні свого фінансового плану таких принципів: безповоротність. Кошти, що виділяються з державного (місцевого) бюджету на утримання закладу освіти, мають безоплатний характер, тобто не підлягають повер-

ненню; зв'язок між обсягом фінансування та виконанням планів бюджетною установою — сутність цього принципу полягає у тому, що бюджетна установа отримує кошти відповідно до фактичного виконання плану. При цьому на чергову суму надходжень грошових коштів безпосередньо впливає якість використання попередньо наданих коштів та дотримання установою фінансової дисципліни; фінансування в межах асигнувань, передбачених кошторисом — цей принцип означає, що виділення коштів з бюджету на утримання бюджетних організацій здійснюється тільки за наявності кошторису доходів і видатків бюджетних установ і в межах асигнувань, затверджених кошторисом; цільове призначення — відповідно до цього принципу використання виділених з бюджету коштів провадиться тільки на цілі, передбачені у відповідній статті кошторису та в межах отриманих сум; контроль за використанням наданих коштів — цей принцип означає, що контроль за використанням коштів здійснюється на всіх етапах господарської діяльності бюджетних установ через казначейську систему виконання бюджету.

Головним інструментом фінансового планування є кошторисне планування (бюджетування). Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28.02.2002 р. № 228 "Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ" заклади фахової передвищої освіти роблять розрахунки, складають та затверджують свої планові фінансові документи головним розпорядником, якщо інше не передбачено законом.

Кошторис є основним плановим фінансовим документом бюджетного закладу, зокрема фахового коледжу. У ньому на бюджетний період визначаються повноваження щодо отримання доходів та розподілу бюджетних коштів для взяття зобов'язань і здійснення платежів. Це дозволяє коледжам виконувати свої функції та досягати результатів, передбачених бюджетними призначеннями. Оскільки коледжі є бюджетними установами, їхня фінансова діяльність регулюється кошторисом, що забезпечує прозорість і цілеспрямоване використання державних коштів. Кошторис складається із загального та спеціального фондів. Основним елементом для формування проєктів кошторисів у закладах фахової передвищої освіти є дані про граничні обсяги витрат бюджету загального фонду на наступний рік. Після їх визначення головні розпорядники бюджетних коштів: вста-

новляють для підпорядкованих фахових коледжів ліміти витрат і строки подання проєктів кошторисів; розробляють та надають необхідні показники для точного планування бюджетних видатків; забезпечують складання кошторисів на бюджетні програми або функції, які реалізуються безпосередньо головним розпорядником. Таким чином, фінансування фахових коледжів відбувається у чіткій відповідності до бюджетного процесу, що гарантує ефективне використання державних коштів для навчальної діяльності у закладах освіти. На основі поданих підвідомчими фаховими коледжами проєктів кошторисів головні розпорядники бюджетних коштів формують зведені кошториси. Під час цього вони здійснюють ретельну перевірку, зокрема: правильність розрахунків — чи відповідають заплановані витрати реальним потребам фаховому коледжу; доцільність витрат — чи обгрунтовані запропоновані видатки (навчальні програми, утримання матеріально-технічної бази тощо); коректність класифікації — чи правильно витрати віднесено до економічних статей та кредитування бюджету; повнота доходів — чи враховано всі джерела фінансування (держбюджет, платні послуги, гранти); відповідність законодавству — чи дотримано встановлені тарифні ставки (оклади працівників), норми витрат, ціни та ліміти.

При формуванні штатних розписів заклади фахової передвищої освіти використовують у своїй діяльності наказ Міністерства освіти і науки України від 23.01.2014 р. № 60 "Про затвердження Типових штатних нормативів вищих навчальних закладів I—II рівнів акредитації". Цей механізм забезпечує складання штатного розпису для навчального закладу на відповідний період в межах затверджених в установленому порядку коштів на оплату праці з дотриманням найменувань посад та вимог, передбачених цим нормативним актом, що дозволяє забезпечити прозорість і ефективне використання бюджетних коштів, спрямованих на функціонування та розвиток фахових коледжів. Варто зауважити, що вищезазначений наказ має бути приведений у відповідність до Закону України "Про фахову передвищу освіту" у частині зміни термінів визначення "закладу I—II рівнів акредитації" на "заклад фахової передвищої освіти". Навчальне навантаження викладачам визначається один раз на рік до початку навчального року, а саме до 5 вересня заклад має подати тарифікаційні списки встановленої форми затверджені за погодженням із профспілковим комітетом до вищестоящому органу управління. При цьому, навантаження викла-

Таблиця 1. Бюджетні запити та паспорти за БП 2201420 за 2020–2025 роки (тис. грн)

Рік	Бюджетні запити за 2020-2025 роки за БП 2201420						Додаткова потреба у коштах за БП 2201420 (загальний фонд)	Паспорти за 2020-2025 роки за БП 2201420 (затверджені на початок року)		Відхилення бюджетного запиту від затвердженого БП на відповідний бюджетний рік, %	
	Загальний фонд	РАЗОМ	Спеціальний фонд					Загальний фонд	Спеціальний фонд	Загальний фонд	Спеціальний фонд
			25010100	25010200	25010300	22020000					
		Плата за послуги, що надаються бюджетними установами згідно з їх основною діяльністю	Надходження бюджетних установ від додаткової (господарської) діяльності	Плата за оренду майна бюджетних установ, що здійснюється відповідно до Закону України "Про оренду державного та комунального майна"	Плата за ліцензії у сфері діяльності з організації та проведення азартних ігор і за ліцензії на випуск та проведення лотерей						
2020	3842837,8	1026230	657300	350430	18500		865199,9	3823128,8	1023172	99,5	99,7
2021	4867420,1	895500	560000	320000	15500		975882,4	4651996	895500	95,6	100,0
2022	5037138,2	951021	541832,4	356301	52887,6		815892,8	5037138,2	951021	100,0	100,0
2023	4080082	1141123	570549,5	375184,9	55690,6	139698	2192340,9	4080082	1141123	100,0	100,0
2024	4779535	1140295,8	729837,2	355544,3	54914,3		не вказано	4779535	1140295,8	100,0	100,0
2025	4716929,8	1223483,1	902548,1	308935	12000		не вказано	4716929,8	1223483,1	100,0	100,0

Джерело: сформовано автором на основі [2].

дачам має розподілятися відповідно до контингенту осіб, які навчаються за кошти державного(місцевих) бюджету(ів) і за кошти фізичних(юридичних) осіб відповідно.

Згідно з Наказами Міністерства освіти і науки України "Про затвердження Порядку прийому на навчання до закладів фахової передвищої освіти" на відповідний навчальний рік, додатковий набір (не більше двох чергових сесій прийому заяв) виключно за кошти фізичних або юридичних осіб заклад освіти може оголошувати Правилами прийому за умови додаткового зарахування не пізніше 30 листопада (2023 рік), 31 жовтня (2024 рік), 20 жовтня (2025 рік). Таким чином, потрібно звернути увагу, що згідно чинної нормативно-правової бази, затверджене навантаження для педагогічних працівників (викладачів) в коледжах станом на 5 вересня має спотворений характер у зв'язку з додатковими змінами контингенту студентів. На практиці, після завершення вступної кампанії фаховими коледжами, відповідно до зміни контингенту студентів, доводиться змінювати питому вагу розподілу навантаження та відповідно ставок викладачів за державним замовленням та контрактом, що в результаті впливає на зміну розподілу фінансування в закладі освіти.

Після складання та перевірки зведених кошторисів, штатних розписів головні розпорядники бюджетних коштів формують бюджетні запити на фінансування підвідомчих фахових коледжів. Ці запити у подальшому подаються Міністерству фінансів України або місцевим фінансовим органам відповідно до підпорядкування закладу фахової передвищої освіти. Зміст бюджетних запитів включає: обґрунтування необхідних видатків (на освітній процес, заробітні плати, утримання інфраструктури

тощо); відповідність запланованих витрат бюджетним пріоритетам; узгодженість із показниками попередньо затверджених кошторисів. На основі наведеної у бюджетному запиті головного розпорядника інформації (плані діяльності головного розпорядника на середньостроковий період), з урахуванням бюджетних призначень, установлених рішенням про державний або місцевий бюджет, та порядків використання бюджетних коштів, створюється паспорт бюджетної програми на відповідний рік.

Проаналізуємо бюджетні запити та паспорти, затверджені для закладів фахової передвищої освіти, які фінансуються за бюджетною програмою 2201420 "Підготовка кадрів закладами фахової передвищої освіти" у період з 2020 по 2025 роки (Табл. 1).

Аналізуючи показники таблиці 1 можемо зробити висновок, що подані дані головним розпорядником (МОН) у бюджетних запитах і додаткової потреби у коштах на відповідний рік для фінансування закладів фахової передвищої освіти за бюджетною програмою 2201420 не підтримані рішеннями Уряду при розподілі видатків на відповідний рік. У 2020–2021 роках обсяг коштів запланованих у бюджетних запитах зменшено на 0,5 і 0,4 відсотки за загальним фондом державного бюджету відповідно, та 0,3 відсотки за спеціальним фондом у 2020 році, що відображено у затверджених паспортах бюджетної програми. У 2022–2025 роках подані обсяги фінансування бюджетними запитами підтримані рішеннями Уряду на 100%, але без врахування додаткової потреби, які зазначені у 2022–2023 роках. Варто зазначити, що додаткової потреби у 2024–2025 роках не зазначено у бюджетних запитах головним розпорядником.

Таблиця 2. Звіти про виконання паспорту за БП 2201420 за 2020–2024 роки (тис. грн)

Рік	Затверджено у паспорті бюджетної програми, тис грн						Касові видатки, тис грн						Відхилення, %							
	Загальний фонд			Спеціальний фонд			Загальний фонд			Спеціальний фонд			Загальний фонд			Спеціальний фонд				
	Підготовка кадрів	Організація додаткової (господарської) діяльності *	Ремонтно-будівельні роботи **	Підготовка кадрів	Організація додаткової (господарської) діяльності *	Ремонтно-будівельні роботи **	Підготовка кадрів	Організація додаткової (господарської) діяльності *	Ремонтно-будівельні роботи **	Підготовка кадрів	Організація додаткової (господарської) діяльності *	Ремонтно-будівельні роботи **	Підготовка кадрів	Організація додаткової (господарської) діяльності *	Ремонтно-будівельні роботи **	Підготовка кадрів	Організація додаткової (господарської) діяльності *	Ремонтно-будівельні роботи **		
2020	3886962,2	0	30000	605130	368500	49542	0	3850272	0	28093,7	659282,3	46898,3	32873,7	-0,9	0,0	-6,4	8,9	-87,3	-33,6	0,0
2021	4752836,6	0	10000	510200	333500	49800	0	4740806,7	0	9937,2	573253,8	344996,5	27910,4	-0,3	0,0	-0,6	12,4	2,8	-44,0	0,0
2022	5037138,2	0	0	541832,4	356301	52888	0	4564552,7	0	0	862889,4	38341,1	9580,2	-9,4	0,0	0,0	59,3	-89,2	-81,9	0,0
2023	4110082	0	0	570549,5	375185	55691	139698	4086694,8	0	0	989581	92685	51341,3	-0,6	0,0	0,0	73,4	-75,3	-7,8	-68,0
2024	4779535	0	0	729837,2	355544	54914	0	4748822,3	0	0	1284399,1	118381,9	74672,5	-0,6	0,0	0,0	76,0	-66,7	36,0	0,0

Джерело: сформовано автором на основі [2].

У двотижневий строк з дня прийняття закону про Державний бюджет України, відповідного рішення Уряду, місцеві фінансові органи доводять до головних розпорядників лімітні довідки про бюджетні асигнування та кредитування. Заклади фахової передвищої освіти після отримання такої лімітної довідки від свого головного розпорядника уточнюють свої проекти кошторисів, планів використання бюджетних коштів, планів асигнувань (за винятком надання кредитів з бюджету) загального фонду бюджету, помісячних планів використання бюджетних коштів і подають їх на розгляд і затвердження до головного розпорядника у двох примірниках. Один документ залишається у головного розпорядника коштів, а інший повертається до коледжу. Протягом року до кошторисів фахових коледжів можуть вноситися зміни відповідно до отримання ними додаткового фінансування з державного(місцевого) бюджету, скорочення його чи перерозподілу. Виконання затвердженого фінансування кошторисами закладів відображається у звітності, яку вони подають до органів Державного казначейства за місцем обслуговування, а також до розпорядників вищого рівня та відповідних фінансових органів, згідно чинного законодавства. Звітність складається за бюджетний рік, який збігається з календарним (з 1 січня по 31 грудня). Бюджетна звітність для коледжів поділяються за: періодичністю: місячна, квартальна, річна; обсягом: індивідуальна та зведена; призначенням: фінансова, податкова, статистична.

Оскільки всі бюджетні установи перебувають на касовому обслуговуванні в Держказначействі, саме його органи встановлюють для них конкретні дати подання фінансової звітності. Ці дати не можуть виходити за рамки крайніх термінів, визначених постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 р. № 419. За несвоєчасне подання фінансової звітності Міністерство фінансів та Державна

казначейська служба України мають право припинити фінансування та оплату рахунків порушника. На основі поданих даних фінансової звітності від фахових коледжів головний розпорядник може контролювати виконання фінансового плану та вносити зміни при потребі. Зокрема, аналіз звітів дозволяє виявляти відхилення від запланованих показників, оцінювати ефективність використання коштів та приймати обґрунтовані рішення щодо перерозподілу бюджету між підпорядкованими закладами для досягнення ефективного використання коштів у межах бюджетної програми.

Проаналізуємо звіти про виконання паспорту за бюджетною програмою 2201420 "Підготовка кадрів закладами фахової передвищої освіти" у період з 2020 по 2024 роки (Табл. 2).

Розглядаючи таблицю 2 ми помічаємо відхилення по загальному та спеціальному фондах між плануванням на початок року і касових видатках на кінець року. Оцінюючи результати по загальному фонду можемо дійти висновку, що відхилення (недовиконання) до одного відсотку є позитивним сигналом для оцінки планування видатків у закладах фахової передвищої освіти. Лише 2022 рік відрізняється своїм відсотком, а саме відхилення склало 9,4%, що пов'язано з початком військової агресії з боку РФ та припиненням освітнього процесу на більшості території країни.

Стосовно виконання спеціального фонду у фахових коледжах спостерігається тенденція перевиконання запланованих коштів за таким результативним показником, як "Підготовкою кадрів", а саме на підготовку студента йде лівова частка коштів спеціального фонду у закладах фахової передвищої освіти. Результативний показник спеціального фонду "Організація додаткової (господарської) діяльності, утримання, облаштування, ремонт та придбання майна, модернізація (придбання) матеріальних цінностей, покриття витрат, пов'язаних з

організацією збирання і транспортування відходів і брухту" стійкий у досліджуваному періоді до недовиконання. Virізняється лише 2021 рік, де відсоток перевиконання становить 2,8% і це є позитивним сигналом до планування і реалізації планів у фахових коледжах за цим показником. Недовиконання даного показника у 2020 році — 87,3%, у 2022 році — 89,2%, 2023 році — 75,3%, у 2024 році — 66,7%, це вказує на те, що заклади не закладають протягом року свої кошти спеціального фонду на організацію своєї діяльності та оновлення, модернізацію матеріально-технічної бази у повному обсязі. Це, в свою чергу, несе такі наслідки: фаховий коледж не зможе адаптувати навчальні програми до вимог ринку праці; бібліотечні фонди та електронні ресурси не оновлюються, позбавляючи студентів доступу до найновіших наукових даних та підручників; неможливість придбати новітнє навчальне обладнання, лабораторні установки та програмне забезпечення. Здобувачі освіти навчаються на техніці, яка вже не використовується у сучасній галузі, що робить їхні навички неактуальними; викладачі та технічний персонал не мають доступу до сучасного обладнання та комфортних умов праці, що знижує їхню мотивацію та призводить до "вигорання" та "відтік" кадрів; інформація про застарілі умови та низьку якість підготовки швидко поширюється, що призводить до зменшення кількості абітурієнтів, тощо.

Результативний показник спеціального фонду "Ремонтно-будівельні роботи і роботи на об'єктах закладів фахової передвищої освіти, придбання предметів і обладнання довгострокового користування" аналогічно попередньому, теж стабільно не виконувався до 2024 року. Станом на 2024 рік ми спостерігаємо збільшення відсотку коштів, а саме 36% перевищення від планових показників, що свідчить про закладення коштів фаховими коледжами на ремонтно-будівельні роботи та придбання обладнання та предметів довгострокового користування. Це може бути пов'язано з організацією діяльності навчального процесу, а саме спрямування коштів на реконструкцію та облаштування захисних споруд (сховищ, укриттів) відповідно до вимог ДСНС, щоб забезпечити безперервність навчання в очному чи змішаному форматі. У прифронтових або деокупованих регіонах кошти використовуються на відновлення будівель фахових коледжів, пошкоджених обстрілами. Значна частина коштів може спрямовувалася на енергомодернізацію будівель закладів освіти (утеплення

фасадів, заміна вікон, модернізація котелень) для зменшення витрат на комунальні послуги в майбутньому та забезпечення стійкості роботи в опалювальний сезон. Додатково у висновках, зазначених головним розпорядником коштів, до звітів про виконання бюджетної програми 2201420, планування та використання коштів вважається ефективним та таким, що відповідає стратегічним пріоритетам державної політики у сфері фахової передвищої освіти.

Планування у довгостроковій перспективі, невикористання коштів на модернізацію та капітальні видатки є формою фінансової недбалості, яка зменшує якість освітніх послуг, створює загрозу безпеці та, призводить до фінансової нежиттєздатності закладу фахової передвищої освіти. Щоб коледж залишався актуальним та затребуваним, фінансовий план має обов'язково передбачати резервування і цільове використання коштів на розвиток матеріально-технічної бази не лише за спеціальним фондом, а і за загальним фондом державного бюджету.

ВИСНОВКИ

Фінансове планування у фахових коледжах це комплексний процес управління, спрямований на майбутнє, що передбачає постановку цілей та інвентаризацію ресурсів, вибір оптимальних напрямів до фінансової стійкості закладу освіти. Реалізується це через низку функцій, серед яких ключовими є прогнозування, оптимізація та координація. Бюджетування, будучи операційним втіленням фінансового плану коледжу, завершується обов'язковим фінансовим контролем, порівнянням фактичних та запланованих показників, аналізом причин розбіжностей. Застосування різних підходів до бюджетування, у тому числі бюджетного результату надає можливість налаштувати фінансовий механізм під потреби конкретного закладу освіти. Важливим науковим завданням є удосконалення механізмів взаємозв'язку між довгостроковими фінансовими стратегіями та короткостроковими бюджетами, щоб досягти стратегічних цілей розвитку закладів фахової передвищої освіти.

Література:

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.
2. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України: Бюджет. URL: <https://mon.gov.ua/>

ministerstvo-2/diyalnist/byudzheta-zakupivli/byudzheta.

3. Про стан законодавчого забезпечення функціонування та розвитку закладів фахової передвищої освіти (що за установчими документами мають статус вищих навчальних закладів I—II рівнів акредитації): Рішення Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти від 16.05.2018 р. № 85. URL: <https://kno.rada.gov.ua/uploads/documents/36776.pdf>

4. Чугунов І. Я. Бюджетна стратегія суспільного розвитку: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. 532 с.

5. Chugunov I., Makohon V., Titarchuk M., Krykun T. The budget policy of Ukraine under martial law. Public and Municipal Finance. 2023, № 12 (1), pp. 1—11.

6. Chugunov Igor. Financial and Budgetary Policy as a Component of the Resilience of State Finances and Socio-Economic Development of the Country. Demography and Social Economy. 2024 № 4 (58). p. 113—127.

7. Budget policy of social development. Chugunov I., Kaneva T., Pasichnyi M. and other. General editorship Chugunov I. Scientific Route. Tallinn, Estonia. 2018. 348 p.

8. Togni J.G., Imassaki B.K.N., Natali L.C. Integrated Financial Strategies: Management Methods, Investment Analysis, Risk Assessment and Decision Making for Resource Optimization and Value Maximization. RCMOS — Multidisciplinary Scientific Journal of Knowledge. 2024. Vol. 1, No. 1. P. 32—35.

References:

1. Verkhovna Rada of Ukraine (2010), "Budget Code of Ukraine", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (Accessed 25 Feb 2026).

2. Ministry of Education and Science of Ukraine (2026), "Budget", available at: <https://mon.gov.ua/ministerstvo-2/diyalnist/byudzheta-zakupivli/byudzheta> (Accessed 25 Feb 2026).

3. Committee of the Verkhovna Rada of Ukraine on Science and Education (2018), Solution "On the state of legislative support for the functioning and development of professional higher education institutions (which, according to their constituent documents, have the status of higher education institutions of I-II accreditation levels)", available at: <https://kno.rada.gov.ua/uploads/documents/36776.pdf> (Accessed 25 Feb 2026).

4. Chuhunov, I.Ya. (2021), Biudzheta strategiiia suspil'noho rozvytku [Budget strategy for social development], Kyiv.nats.torh.-ekon. un-t, Kyiv, Ukraine.

5. Chugunov, I. Makohon, V. Titarchuk, M. and Krykun, T. (2023), "The budget policy of Ukraine under martial law", Public and Municipal Finance, vol. 12 (1), pp. 1—11.

6. Chugunov, I. (2024), "Financial and Budgetary Policy as a Component of the Resilience of State Finances and Socio-Economic Development of the Country", Demography and Social Economy, vol. 4 (58), pp. 113—127.

7. Chugunov, I. Kaneva, T. and Pasichnyi, M. (2018), Budget policy of social development, Scientific Route, Tallinn, Estonia.

8. Togni, J.G., Imassaki, B.K.N. and Natali, L.C. (2024), "Integrated Financial Strategies: Management Methods, Investment Analysis, Risk Assessment and Decision Making for Resource Optimization and Value Maximization", RCMOS — Multidisciplinary Scientific Journal of Knowledge, Vol. 1, No. 1, pp. 32—35.

Отримано редакцією журналу / Received: 05.03.26

Процежено / Revised: 12.03.26

Схвалено до друку / Accepted: 17.03.26

<https://nayka.com.ua>

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б») Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292

e-mail: economy_2008@ukr.net

viber: +38 050 3820663